

Nr.....

**DREPTUL DE ONORARIU al MEDICULUI
IN CONFORMITATE cu DISPOZIȚIUNILE
CODULUI CIVIL CAROL AL II-LEA**

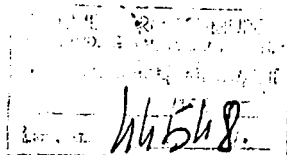
pentru

DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE

PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ IN ZIUA DE.....1940.

DE

PERL HERMINA

24 MAY 2005

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND I.” DIN CLU
FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan: Profesor Dr. I. DRĂGOIU

PROFESORI:

Anatomie umană — — — — —	Prof. Dr.	Papilian V.
Chimie generală medicală — — — — —	”	” Secăreanu Șt.
Chimie biologică — — — — —	”	” Manta I.
Istologia și embriologia — — — — —	”	” Drăgoiu I.
Fiziologie și fizică medicală — — — — —	”	” Benetato Gr.
Anatomie patologică — — — — —	”	” Vasiliu T.
Bacteriologie — — — — —	”	” Baroni V.
Patologie generală și experimentală — — — — —	”	” Botez M. A.
Igienă și medicină preventivă — — — — —	”	” Moldovan I.
Clinica medicală I. — — — — —	”	” Hațieganu I.
Clinica medicală II. (semiologie) — — — — —	”	” Goia I.
Clinica chirurgicală (semiologie) — — — — —	”	” Pop A.
Clinica chirurgicală și boalele căilor urinare — — — — —	”	” Teposu E.
Clinica obstetricală și ginecologică — — — — —	”	” Grigoriu C.
Clinica dermatologică și sifiligrafică — — — — —	”	” Tătaru C.
Clinica infantilă și puericultură — — — — —	”	” Popoviciu Gh.
Clinica neurologică — — — — —	”	” Minea I.
Clinica psihiatrică — — — — —	”	” Urechia C.
Clinica oftalmologică — — — — —	”	” Michail D.
Clinica balneologică și dietetică — — — — —	”	” Sturza M.
Clinica oto-rino-laringologică — — — — —	”	” Buzoianu Gh.
Clinica stomatologică — — — — —	”	” Aleman I.
Medicina legală — — — — —	”	” Kernbach M.
Radiologie — — — — —	”	” Negru D.
Istoria medicinei — — — — —	”	” Bologa V.
Farmacologia — — — — —	Supl.	” Baroni V.
Igienă și medicină preventivă — — — — —	Agr.	” Zolog M.
Clinica boalelor contagioase — — — — —	Conf.	” Gavrilă I.

JURIUL DE SUSȚINERE:

Președinte: Dl. Prof. Dr. Kernbach M.

MEMBRII: {   ”   ”   ” Bologa V.
                   ”   ”   ” Hațieganu I.
                   ”   ”   ” Goia I.
                   ”   ”   ” Buzoianu G.

Supleant: ” Conf.   ” Gavrilă I.

MOTTO:

„Medicul nu consultă numai pentru bani, el trăește și pentru știință, pentru patrie, pentru umanitate“.

Introducere

Între profesiunile libere există veșnice inegalități, determinate de faptul că unele speculează asupra trebuințelor fizice ale omului, și că ele au drept scop câștigul plătit în bani. Altele, mai înalte, se adresează trebuințelor morale ale omului și aspiră a-l perfecționa și a-l civiliza.

Prin urmare, în fiecare profesiune, deci și în aceea de medic, există un spirit dominant, care trebuie luat în considerare. Acest spirit al profesiunii de medic, este viața, regula rangului său și influenței lui, prin care trebuie să se judece știința și considerarea de care este demn medicul. Sub influența crizei financiare, care bântuie lumea de azi, există câte odată medici cari se îndepărtează de spiritul profesional prin concurență neloială prin comercializarea științei medicale, prin câștiguri imorale, realizate în complicitate cu farmaciști și fabricanți de produse farmaceutice, ale căror medicamente le prescriu bolnavilor, sub beneficiul unui procentaj. Dar aceste fapte nu importă căci spiritul profesiunii de medic prin generalitatea sa este prea puternic, pentru a fi afectat de oarecari excepțiuni, atunci când menirea lui înaltă este de a restabili sănătatea indivizilor.

Dar în afară de motivele de ordin subiectiv, cari fac pe medic să devieze dela adevăratul spirit al exercițiului profesiunii sale, mai sunt și motive de ordin general, obiectiv, cari influențează spiritul profesional.

Domnul Prof. Dr. N. Kernbach, în tratatul D-sale de medicină legală, enumără două cauze importante, cari prejudiciază practica medicală și anume: etatizarea și gratuitatea. În adevăr, o mare parte din locuitorii țării, funcționarii publici și particulari, organizați în asociațiuni, muncitori de fabrici și alte categorii organizați bresle, au asigurată asistența medicală pe baza consultațiilor gratuite, făcute de către medici funcționari, angajați în acest scop. Apoi în cele mai multe instituțiuni de sănătate publică, bolnavilor le este asigurată o asistență gratuită.

Toate aceste împrejurări subiective și obiective, au adus în-răutățirea situațiunei materiale a medicilor liberi profesioniști.

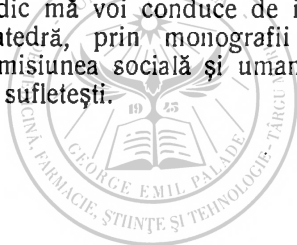
În această ordine de idei, o chestiune foarte mult discutată, dar care până în prezent n'a fost soluționată pe baze legale, este aceea a dreptului de onorariu medical, problemă pe care ne propunem să o cercelăm în cadrul modest al acestei teze de doctorat.

Asupra acestei chestiuni, s'au încis controverse celebre, cari se găsesc expuse cu mult talent și cu multe pricepere, în tratatele diferiților autori.

Noi vom examina problema dreptului de onorariu medical, conform dispozițiunilor „Codului Civ. Carol al II-lea“, care reprezintă înfăp.uirea cea mai de seamă de unificare legislativă a țării, făcând să dispară urmele vicisitudinilor istorice, prin care a trecut poporul român, prin aplicarea în interiorul țării a diferitelor drepturi.

* *
*

În alegerea subiectului și în întocmirea planului de tratare a acestei probleme m'am condus după îndemnul și sfaturile prețioase ale domnului Prof. N. Kernbach, căruia îi exprim și cu această ocazie mulțumirile mele profunde, asigurându-l că în exercițiul profesiei mele de medic mă voi conduce de ideile nobile profesate de Domnia Sa la catedră, prin monografiile și conferințele, îndeplinind cu onestitate misiunea socială și umanitară de alinătoare de suferințe trupești și sufletești.

Capitolul I.

Considerațiuni generale asupra naturii dreptului de onorariu medical.

Printre numeroasele categorii de contracte speciale, cari sunt de o folosință atât de frecventă și cunoscute peste tot, contractul de onorariu medical, deși nereglementat de legiuitor, ocupă primul loc, prin importanța pe care o prezintă pentru interesul individual al bolnavului și al societății.

Cu toate că reglementarea contractului de onorariu medical prezintă un interes de actualitate, fiind unul din cele mai importante contracte ale vieții, interesând mii de oameni cari îi datorează prețul existenței sănătății lor, totuși legiuitorul „Cod. Civ. Carol al II-lea” nu l’a reglementat, pentru motivul că, tendința în dreptul modern este de a reduce toate contractele speciale la un tip unic, tip care să aibă asemănarea cu tipul de convențiune generală, recunoscând astfel autonomia voinței părților. Textele „Cod. Civ. Carol al II-lea” nu conțin aproape de loc dispozițiuni relativ la reglementarea contractelor speciale, și acestea numai în mod cu totul excepțional, putându-se afirma că ele nu sunt în realitate decât o aplicare a dreptului comun. Pentru aceste motive expresiunea chiar de contract de onorariu al medicului nu se găsește în „Cod. Civ. Carol al II-lea”, legiuitorul manifestând indiferență față de acest contract. Vom căuta totuși să vedem care este fundamentul acestui contract, rezultat din interpretarea și înțelegerea diferitelor texte ale „Codului Civ. Carol al II-lea”. De altfel, „Cod. Civ. Carol al II-lea” în art. 1008 prevede că contractele fie că au, fie că nu au o denumire proprie, sunt supuse regulilor generale, care alcătuiesc obiectul titlului de dispozițiuni generale în materia obligațiilor. Prin urmare, contractele nenumite sunt guvernate de regulile prevăzute în titlurile cari le sunt consacrate, apoi de principiile generale cari sunt aplicabile la toate obligațiunile convenționale. Când însă contractul este nenumit, și codul nu cuprinde dispozițiuni speciale pentru reglementarea lui, în tăcerea legii, vom urma regulile generale și prin analogie regulile contractelor nenumite cu cari contractul nenumit are mai multe raporturi. Contractele nenumite sunt foarte numeroase și frecvente din cauza varietății indivizilor din societate. De obicei ele nu sunt decât o modificare a unui contract numit. În tot cazul legiuitorul „Cod. Civ.

Carol al II-lea" trebuia să reglementeze și contractul de onorariu pentru a asigura pe baze juridice, respectul individului lipsit de sănătate. Redactorii „Cod. Civ. Carol al II-lea“ nu s'au gândit la contractul de onorariu, fiindcă erau de părere că contractele de servicii să fie reglementate de legislația muncii, considerându-se că dreptul comun era suficient pentru a determina condițiile acestuia, Credem însă că greșit legiuitorul „Cod. civ. Carol al II-lea“ n'a reglementat contractele de servicii din categoria cărora face parte și contractul de onorariu, și aceasta pentru un îndoit punct de vedere. În primul rând legislațiile muncitorești, precum și legile sanitare, nu cuprind nici o dispozițiune în materia contractelor de servicii în general, sau în materia contractului de onorariu medical în special. În al doilea rând trebuie să ne dăm seamă că, alături de voința omului reglementată prin teoria generală a obligațiilor se găsește în organizarea oricărui drept sau prerogativă necunoscută de lege un alt element, și anume interesul particular și social, și că pentru exercițiul fiecărui drept, există un usagi normal, o măsură dreaptă, o limită, care nu trebuie depășită și aceste norme trebuiesc observate mai ales în materia dreptului de onorariu al medicului. Iată de ce teoria generală a obligațiilor nu poate soluționa toate chestiunile la care poate da loc contractul de onorariu medical, un contract care, după cum am spus, prin însăși natura lui, interesează mii de oameni. Referitor la contractul de onorariu medical, „Cod. civ. Carol al II-lea“ nu conține nici un fel de dispozițiuni speciale. În lipsă de prevederi speciale, ne propunem acum ca să aruncăm încă o privire generală asupra acelor texte generale, care se pot aplica pe cale de analogie, în materia noastră, pentru ca pe baza lor să prezentăm întreagă construcție judiciară a contractului de onorariu medical.

Prin contractul de onorariu medical se înțelege orice convențiune făcută între unul sau mai mulți medici și un bolnav în virtutea căruia medicul se obligă a îngriji sănătatea bolnavului în schimbul unei renumerațiuni, a cărei valoare variază după caz. „Codul civ. Carol al II-lea“ s'a inspirat în această materie din teoria romană. După jurisconsultii romani munca omenească putea face obiectul a două feluri de contracte numite: *locatio operarum și locatio operis faciendi*. În ceea ce privește obiectul contractului de muncă, dreptul roman cerea să fie vorba de servicii cari se pot închiria *operae locari solitae*, sau de un drept care să fie susceptibil de locațiune, *factum quod locari solet*, ceea ce excludea funcțiunile cari nu consistă într-o idee unică, ca acelea ale medicilor și doicelor, ipoteze în cari era vorba numai de o acțiune pretoriană în *factum* în care nu trebuia să se răspundă de dol sau de culpa grea. „Cod. Civ. Carol al II-lea“, nu reglementează decât locația lucrărilor, aceea a contractului de servicii a lăsat-o pe seama legilor.

O chestiune foarte mult discutată este aceea de a se ști dacă trebuiesc considerate ca contracte de muncă sau locațiuni de lucrări angajamentele de a săvârși acte relativ la profesia lor, pe care le

au medicii și în general toți cei ce exercită vre-o profesiune liberă. Asupra acestei chestiuni s'a încins o controversă celebră, care este expusă cu mult talent de autorii francezi. Părerea negativă, care își găsește rădăcina în dreptul roman, a fost susținută în vechiul drept francez de Pothier și sub imperiul „Codului Napoleon“ de Troplong. Din dreptul roman se invocă un text al jurisconsulului Ulpian*: „*Si remunerandi grotia honor intervenit erit mandati actio*“, ceea ce înseamnă că este vorba nu de o locațiune de serviciu ci de un contract de mandat în care suma de bani dată în schimbul serviciului adus, se chiamă onorariu nu preț. Și ceva mai mult, mandatul era prin esența lui un contract gratuit, nu se putea întreta acțiunea recuapa mandati pentru recuperarea onorariului promis, ci o prescuțiō extraordinaria. Pothier expune aceeaș teorie în tratatul său. „Du mandat“ la No. 23 susținând că serviciile aduse nu sunt apreciable în bani, fiind făcute pe baza de mandat, iar promisiunea ce se face de a i se da onorariu și care este acceptată, constituie o convenție, care deși intervine în acelaș timp cu mandatul, nu face parte din acest contract și este independentă de el.

Trebuie să recunoaștem că teoria care vede un mandat în angajamentul luat de un medic de a consulta un bolnav este cu totul excesivă. Astăzi medicul care exercită profesiunea liberă, nu este destul de bogat, ca să poate face aceasta pentru iubirea artei și în mod gratuit. Este și inexactă juridicește pentru ca cine zice mandat, presupune ideea reprezentării mandantului prin mandatar, ceea ce ar da mandatarului facultatea de a obliga pe terțe persoane față de mandant sau invers. Ori aceasta nu poate exista în cazul exercițiului profesiunii de medic, căci medicul lucrează în numele său propriu, iar nici decum în numele persoanelor cari beneficează de aceste acte. Părea ea după care serviciile aduse de medic bolnavului pot face obiectul unui contract de muncă sau locație de servicii tocmai ca munca manuală, a fost susținută de multă vehemență în vechiul drept francez de Cujas și sub regimul Cod. civ. de Duvergier și Laurent. Se spune că toate elementele locațiunii de serviciu se găsesc reunite în această ipoteză, că este vorba de a pune activitatea sa în serviciul unei persoane, în schimbul unui preț ce trebuie plătit. Marele jurist Laurent susține că nu este nici o deosebire între munca manuală și munca intelectuală: „nu există muncă pur mecanică afară de aceea a mașinelor și omul nu este o mașină, el este o ființă cugetătoare, și își pune inteligența sa în tot ce face“. Să ne ferim de a spune sau de a face să se creadă că imensa majoritate a oamenilor cari se dedau unei munci corporale este la nivelul celor, cari trăiesc din inteligența lor. A spune că a asimila munca intelectuală muncii materiale este a materializa profesiunile libere, este

*) vezi Legea 6. Pr. Dig. Mandati vel cautio.

aproape a spune că profesiunile mecanice sunt condamnate materialismului“*).

Concluzia lui Laurent este că nu există nici o deosebire între angajamentul luat de medic de a trata bolnavul său și de acel făcut de un lucrător. Contractul este de aceeași natură juridică, este un contract de locațiune.

O doctrină mai nouă reprezentată prin Guillonard**) caută să reinvie o idee, care se găsește în Aubry și Rau***) și după care exercițiul profesiei de medic nu poate să dea loc unui contract cu sancțiune civilă obligatorie.

Mandat nu poate fi, căci prin însăși esența sa mandatul presupune reprezentarea mandantului prin mandatar și puterea pentru acesta de a contracta cu terțe persoane, ceea ce nu este posibil în cazul nostru. Locațiunea de servicii iarăși nu poate fi, căci inteligența medicului nu este comerț, adică apreciabilă în bani, și prin urmare nu poate face obiectul unui contract pecuniar.

Ultimul sistem amintit a dat în jurisprudența franceză rezultate practice. Pentru medici stipulațiunea de remunerare pentru consultațiile aduse este considerată de jurisprudența franceză ca valabilă și executarea ei poate fi cerută în Justiție, potrivit art. 969 970 Cod. civ.

După ce am expus pe scurt istoricul dreptului de onorariu al medicului să vedem care este situațiunea lui sub imperiul „Cod. civ. Carol al II-lea“. „Codul civil Carol al II-lea“ nu cuprinde dispoziții în aceste materie și nu reglementează nici locațiunea de servicii, cu care ar putea fi comparat prin analogie contractul de onorariu medical, încât urmează să aplicăm principiile dreptului comun.

Contractul de onorariu medical nefiind prevăzut de lege, face parte din contractele nenumite. El este valabil în baza principiului libertății, convențiilor, dacă nu aduce o atingere dispozițiilor legislative, cari interesează ordinea publică. În adevăr conform art. 3. din „Codul Civ. Carol al II-lea“ în cazuri neprevăzute de lege, se vor avea în vedere acele dispozițiuni cari prevăd cazuri similare sau materii analoage, iar în lipsă se va decide potrivit principiilor generale ale dreptului. Convențiunile fie numite, fie nenumite, conform art. 8. „Cod. civ. Carol al II-lea“ sunt valabilă cu condiția ca să nu deroge dela legile cari interesează ordinea publică și bunurile moravuri.

Contractul nenumit de onorariu medical este valabil prin simplul fapt al consimțământului tacit rezultat din împrejurarea că bolnavul a chemat medicul, iar medicul a acceptat și în lipsă de dispozițiunii legislative speciale i se vor aplica regulele contractului de locațiune de serviciu, a cărui reglementare fiind însă

*) Laurent Tomme XXVII, Du mandat No. 335.

**) Guillonard: Traite du contract de louage Tome II. no. 696.

***) Aubry et Rau Tome IV. no. 344.

suprimată în noul cod civil, prin trimitere la codul muncii și cum acest cod deasemenea nu conține nici o dispozițiune în materia contractului de onorariu al medicului, vom aplica în reglementarea lui, regulile generale ale obligațiunilor. Contractul de onorariu medical e contractul prin care medicul se obligă a presta bolnavului serviciile sale în schimbul unui onorariu. Problema pe care o ridică între altele raportul de contract de onorariu medical, se rezumă pe de o parte în inegalitatea economică ce există între părțile contractante, una fiind condusă în vremurile de crize de azi de spiritul de câștig sau cel puțin de a-și procura un folos, cealaltă de nevoia de a trăi.

Deși contractul de onorariu medical are azi o importanță covârșitoare, marea majoritate a omenirii civilizate trăește din el, și deși face parte din actele supuse regulelor dreptului comun, punerea lui în aplicațiune și consecințele ce decurg din el vor intra din ce în ce mai mult în domeniul legislației muncitorești.

Este necesar să expunem pe larg modul legal de reglementare a acestui contract, pentru motivul că nu este de ajuns ca medicul să aibă de partea lui dreptul legal și netăgăduit, trebuie să știe să-l valorifice, ori aceasta nu se poate realiza decât cunoscând regulile de drept aplicabile în aceasta materie.

Ca orișice contract, contractul de onorariu medical presupune trei condiții de validitate: consimțământul părților, un obiect care să poată fi materia de contract și o cauză licită (art. 1009. Cod. Civ. Carol al II-lea). Din materia teoriei generale a obligațiunilor își vor avea aplicațiune art. 1000, 1006, 1008, 1009, 1011, 1013, 1014, 1015, 1016, 1017, 1021, 1022, 1026, 1037, 1038 și 1039, Cod. civ. Carol al II-lea. Leguitorul Cod. civ. Carol al II-lea a avut de scop în materia obligațiunilor, să facă câteva retușuri în reguli, modernizarea și reintinerirea câtorva părți cu simțul cel mai profund al necesităților sociale și reglementarea cât mai completă a instituțiunilor pe cari codurile vechi le-au lăsat în umbră, în felul ca să poate oferi un model de legislațiune conform cu nevoile societății actuale.

În secțiunea rezervată contractelor își găsesc reglementarea, formarea încheierea lor, capacitatea de a contracta, viciile de consimțământ, obiectul și cauza contractului, efectele și interpretarea lor.

Leguitorul se ferește de a face vre-o clasificare a contractelor. El se ocupă cu diferite isvoare ale obligațiunilor proprii materiei lăsând doctrinei ca pe deasupra textelor să găsească o clasificare în stare să pună capăt controverselor de până acum.

Să vedem în rezumat cum sunt aplicabile acestei dispozițiuni generale în materia dreptului de onorariu al medicului. Prima condițiune cerută pentru existența contractului de onorariu medical, este consimțământul părților, adică al medicului și al bolnavului. Consimțământul trebuie să fie neviciat, cel care și-a dat consimțământul în urma unei erori scuzabile a cărui consimțământ a fost

smuls prin violență sau surprins prin dol, poate cere anularea contractului, când poartă asupra unei împrejurări, pe care părțile le-a socotit esențiale, sau care trebuiesc socotite astfel, dacă se ține seama de buna credință și de condițiunile în care contractul a fost încheiat. Anularea poate fi cerută și atunci, când eroarea poartă asupra identității sau asupra calității persoanei cu care s'a contractat, când această identitate sau aceste calități sunt singura sau principala cauză a contractului. Așa de ex. se poate cere anularea contractului de onorariu medical, când bolnavul a fost de bună credință în aceea că îl examinează un profesor specialist, așa precum a cerut, și ulterior descopere că a fost tratat din eroare de un nespecialist. Cazuri aproape imposibile când o consultație sau operație a fost săvârșită prin violența împotriva bolnavului. Conform art. 1016 „cod civ Carol II-lea“ contractul de onorariu medical este anulabil, chiar și când violența a fost săvârșită de altă persoană decât medicul. Violența trebuie să fie de așa fel, încât să poată însufla chiar unei persoane cu judecată temerea că persoana sa este amenințată de un rău nedrept și considerabil. În toate ipotezele se va ține seamă de vârsta bolnavului de sex și de starea lui socială. Bolnavul în cazul unei pretențiuni de onorariu medical exagerat de mare, în fața Justiției cere reducerea lui, dacă va putea dovedi din împrejurări că consimțământul său nu a fost liber și sub starea lui bolnăvicioasă a fost presionat la un onorariu disproportionat, față de folosul pe care îl trage din contract.

Obiectul contractului de onorariu medical trebuie să fie posibil, licit, determinat sau determinabil. Prin urmare când un medic se obligă la o imposibilitate sau la un tratament nepermis de regulile sanitare, contractul de onorariu medical este anulabil. O ultimă condițiune de ordin general al contractului de onorariu medical este cauza, care atrage nulitatea contractului de onorariu medical când este falsă sau ilicită.

În ce privește efectele contractului de onorariu medical, în cazul când a fost legal făcut conf art. 1307 „Cod. civ. Carol al II-lea“ are putere de lege între medic și pacient și trebuie să fie executat cu bună credință de ambele părți. Iar conform art. 1039 Cod. civ. Carol II. în cazul când s'a redactat contract scris, va obliga pe medic și pacient la tot ce este arătat în el. În tot cazul, indiferent dacă este scris, verbal, sau oral, va obliga la toate urmările ce echitatea, obiceiul, sau uzul medical sau legile civile sau sanitare, dau obligațiuni după natura lui.

În concluzie, după dreptul comun nici o formă specială nu este impusă pentru a încheia un contract de onorariu medical.

După ce am expus teoria generală a contractului de onorariu medical, să vedem acum care este sistemul după care se socotește quantumul. „Deindată ce un client apelează la serviciile unui medic, un contract tacit va rezulta între cele 2 părți: medicul va da îngrijirea, clientul va răsplăti serviciul în onorar. Acest drept nu

privește însă mărimea onorariului“. Principiile după care se reglementează onorariile medicale sunt create prin uzul zilnic, acolo unde sunt instanțe disciplinare“. Azi fie asociațiunile, sindicatele sau instituțiunile disciplinare, au creat norme fixe, stabilind tarife minimale de onorar. „In clientelă particulară aceste tarife nu modifică intru nimic doctorina însăși a contractului tacit, care lasă toată libertatea medicului și clientului său de a cădea de acord asupra quantumului de onorar. Sub nivelul fixat de tarif medicul este obligat a nu se coborâ. Este interzisă concurența ilicită în practica onorariilor subminimale“. (Domnul profesor M. Kernbach, Medicina Legală Pag. 609.) In ce privește principiile călăuzătoare fixării onorariilor medicului tot Domnul Prof. M. Kernbach în tratatul D-sale la pag. 610 observă că onorariile medicilor nu pot fi aceleași pentru toți medicii, pentru toți clienții sau pentru orice intervenție medicale. In regulă generală, zice D-sa, onorariile trebuiesc proporționate după: averea bolnavului, notorietatea medicului, importanța actelor medicală, efinirea sau scumpirea obiectelor necesare vieții. Apoi alt factor care face să influențeze câtimea onorariului medical este specialitatea și reputația științifică. In medicina curentă, onorariului la cabinetul medicului sau la domiciliul bolnavului se fixează după uzul locului, sau ținând seama de tarifele minimale, acolo unde ele s'au publicat. Se mai poate avea în vedere gravitatea boalei, numărul vizitelor sau a consultațiunilor. Azi există tendința de a se codifica tariful, prin colegiile medicale. In practica curentă întâlnim două feluri de onorarii: abonamentul și tariful cu vizita.

Abonamentul se utilizează pe o scara întinsă în mutualități. Sunt și familii, care fixează o sumă anuală pentru care medicul este obligat a da consultații oridecâte ori este chemat. Facerile și intervențiunile chirurgicale sunt înafară ace-tei convenții. In schimb familia abonată poate abuza de serviciile medicului și de aceea se recomandă ca medicii să nu mai consulte în aceste condiții.

In ce privește tariful cu vizite, se fixează dela început onorariul fiecărei vizite, cu ocazia unei boale astfel ca să există dela început o înțelegere între medic și bolnav. Acest preț poate fi mărit dacă medicul practică o intervenție de mică chirurgie, o naștere, sau dacă consultă la domiciliul bolnavului tocmai în orele de consultație la cabinet, sau dacă este obligat a consulta la periferia orașului. Pentru intervențiuni de mică chirurgie onorariul poate fi dublat sau triplat. Totdeasemenea vizitele făcute în timpul nopții.

In ce privește obținerea onorariilor dl. Prof. Dr. M. Kernbach în tratatul D sale la pag 612, deosebește două ipoteze, în primul rând medicul fără clientelă fixă și în al doilea rând medicul cu clientelă fixă. In cazurile onorariilor medicale cu clientelă fixă, acest onorar se achită odată cu ținearea actului medical. Așa de exemplu în consultațiile la cabinetul specialistului și oricărui medic, când este vorba de un sfreir clientelei obișnuite; apoi în

consultațiile la domiciliu, când unul sau mai mulți medici au fost chemați odată cu medicul obișnuit, medicul curant e dator a soluționa onorariile consultanților, având precauțiunea de a preveni familia asupra acestui uz; apoi în intervențiile chirurgicale sau obstetricale, suma convenită în care intră întotdeauna îngrijirile post-operatorii, va trebui achitată de îndată ce misiunea chirurgului s'a terminat.

În cazul de onorariu al medicilor cu clientelă fixă, se acoperă la sfârșitul bolii, la termen fix sau la sfârșitul anului. Aceasta obligă pe medic a-și ține o contabilitate foarte îngrijită a vizitelor, intervențiilor, examinărilor nocturne etc. În registrele de vizite se vor trece datele exacte ale acestor acte medicale, omițând notarea boalei.

În toate ipotezele în vederea stabilirii quantumului onorariului medical, instanțele judecătorești vor fi obligate să țină seama de uzurile locului conform art. 1039 „Cod. civ. Carol al II-lea“.

Ca orice convențiune, contractul de onorariu medical poate deci să se facă mai întotdeauna verbal, un contract scris sau instrumentul nu se obișnuiește să se facă decât în cazul unor operațiuni grele cari riscă viața pacientului. În toate cazurile se vor avea în vedere condițiunile și modurile de interpretare expuse mai sus, în felul acesta legiuitorul a căutat să lase fiecăruia în ierarhia socială, rangul și responsabilitatea sa, însă aceste dispozițiuni cu caracter general nu sunt îndestulătoare pentru a reglementa contractul de onorariu medical și va fi nevoie ca prin introducerea unor dispozițiuni exprese în codul muncii, această problemă să primească o reglementare completă așa precum a fost de altfel și intențiunea legiuitorului „Codului civil Carol al II-lea“.

C a p i t o l u l II.

Modul de validare a onorariilor medicale.

În cazul când medicul nu va putea obține onorariul odată cu terminarea consultației sau la sfârșitul bolii, va fi obligat să se adreseze Justiției, pentru a-și valida dreptul său. Natural că pentru a ajunge la scopul urmărit, va trebui să și dovedească dreptul său la onorariu. În capitolul de față vom încerca a arăta diferite probe de cari se poate servi medicul.

Pentru susținerea pretențiunilor sale față de pacient, medicul poate recurge în primul rând la proba scrisă, care constituie proba cea mai demnă de crezare, fiindcă este exactă și o probă nestrămutată a actului pe care-l constată și pentru că înscrisul este o probă preconstituită adică pregătită dinainte de părți.

În cazul probei onorariului medical se pot prezenta ca probe preconstituite: registrul de vizite, carnetul medical, scrisori, act

confirmativ și act cognitiv, care constă în recunoașterea scrisă a unei obligațiuni preexistente, conținută într'un scris anterior. Dintre probele scrise, cea mai răspândită în practica medicală este proba cu carnetul medical, căutându-se a se asimila forța probatorie a acestora cu aceea a registrelor comerciale, pe baza considerațiunii că medicul din considerațiuni de rezervă și de bună cuviință a fost în imposibilitate de a-și procura un act sub semnătura privată conținând și semnătura bolnavului.

Dimitrie Alexandrescu în (Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, tomul VII), consfințește puterea probatorie a carnetului medical, susținând că medicul nu este un negustor care-și desface o marfă trecută la partida ei în registre — *honorarium sed non merces* — deci ar fi să se comită o adevărată tăgadă de dreptate de a se pune sinceritatea notațiunilor din carnetul medical în stare de inferioritate față de însemnările din registrele unui comerciant. Cu atât mai vârtos că acesta din urmă nu e împiedicat de considerațiunea de bună cuviință, de rezervă și de delicatețea de a se asigura prin act scris, pentru prețul mărfii vândute. S'a mai făcut obiecțiunea că carnetului medical îi lipsește numerotarea, parafarea, șnuruirea și sigilarea registrelor comerciale, dar acestora i se substituie din plin puterea probității profesionale a practicianului.

O altă categorie de probă, de care se poate servi medicul, este proba cu martori. Aceasta probă consistă în faptul că medicul cheamă persoane înaintea Justiției, pentru a atesta exactitatea pretențiunilor pe cari le-a formulat, dovedind că persoana dela care reclamă plata serviciilor sale și-a luat obligația de a i le plăti, printr'un uz întemeiat pe necesitate și pe interesul bolnavului, ca și pe respectul și demnitatea medicului, se opun ca medicul să ceară dela persoanele cari au nevoie de asistența sa, un contract scris de a plăti onorariul ce i se cuvine.

Deși, conform art. 1269 „Cod. civ. Carol al II-lea” contractele având un obiect a cărui valoare depășește suma de 2000 lei, nu pot fi dovedite cu martori, totuși credem că în ceea ce privește dovada contractului de onorariu medical, dovada cu martori trebuie admisă indiferent de valoarea lui, în baza art. 1275 pct. 1. „Cod. C. Carol al II-lea”, deoarece medicul întotdeauna se găsește în imposibilitate morală să-și procure o dovadă scrisă a obligațiunii de onorar, care a fost contractată de către bolnav. Prin urmare, conform principiilor generale, contractul de onorar medical care nu este constatat printr'un înscris și al cărui obiect trece peste suma de 2000 lei, poate foarte bine să-și aibe o existență reală ca convențiune, căci orice act juridic este valabil prin el însuși, neatârnat de actul instrumentar pe care-l constată, iar în ceea ce privește execuția aceasta nu va putea fi paralizată avându-se în vedere imposibilitatea morală de a procura dovadă scrisă.

Legiuitorul când a exclus proba cu martori la contractele care au obiect o sumă care depășește două mii lei a urmărit să ia

precauțiuni contra mărturiilor omenеști, de multe ori atît de suspecte. Din cauza naturii excepționale a contractelor onorariilor medicale, ar fi de dorit ca printr'o dispoziție expresă de lege, să se declare totdeauna admisibilă în aceasta materie, proba cu martori.

O altă categorie de probe, de care se poate servi medicul pentru dovedirea dreptului său la onorariu este jurămîntul deferit clientului, numit jurămînt judiciar. Conform art. 1285 pct. 1 și 2 „Cod. civ. Carol al II-lea“ medicul poate deferi jurămîntul pacientului spre a face să depindă de el hotărârea, atunci cînd pacientul ar nega dreptul la onorariu al medicului, sau chiar judecătorul din oficiu poate deferi jurămîntul vreunuia din părți, după cum crede de cuviință. În primul caz cînd jurămîntul este deferit din una din părți, se numește decizoriu și este tratat de „Cod. civ. Carol al II-lea“ dela art. 1286—1293, și tranșează în mod definitiv procesul. Medicul care a formulat o pretențiune de onorariu înaintea Justiției și care n'are puțința de a o dovedi, poate declara că deferă jurămîntul pacientului, asupra existenței sau quantumului, onorariului. În cazul că pacientul refuză jurămîntul, medicul câștigă procesul, iar în cazul cînd jură asupra neexistenței onorariului, medicul pierde procesul. Partea căreia i s'a deferit jurămîntul poate la rîndul său referi jurămîntul celeilalte părți cu același consecințe ca în cazul deferirii. În toate cazurile jurămîntul trebuie să poarte asupra unor fapte personale, cari fiind în legătură cu pricina, pot duce la deslegarea ei. În al doilea caz, cînd judecătorul deferă unei din părți jurămîntul, acesta se numește supletoriu, și este tratat de Cod. civ. Carol al II-lea dela art. 1294—1297. Judecătorul deferă jurămîntul medicului sau pacientului fie pentru a face să depindă de unul din ei hotărârea, fie numai pentru a determina quantumul onorariului. Condițiunile jurămîntului supletoriu sunt: în primul rînd ca cererea de onorariu să nu fie pe deplin dovedită, și în al doilea rînd ca cererea de onorariu să nu fie cu totul lipsită de dovezi, să existe un început de dovadă, care pare a întemeia pretențiunea formulată. Spre deosebire de jurămîntul decizoriu, jurămîntul deferit din oficiu de judecător uneia din părți, nu poate fi referit de aceasta celeilalte părți. Judecătorul nu va putea deferi jurămîntul medicului asupra quantumului onorariului cerut, decît dacă constatarea acestui quantum nu se poate face altfel. Cu aceste mijloace de probațiune judecătorul își poate complecta și întregi convingerea asupra soluțiunei de dat.

Capitolul III.

Privilegiul onorariului de medic.

Legiuitorul în unele cazuri acordă, prin o favoare dedusă din calitatea creanțelor, o preferință, o precădere, adică puțința de a fi îndestulată din gajul comun al creditorilor, adică din orice element

activ al patrimoniului debitorului, cu întâietatea față de ceilalți creditori din vânzarea bunurilor afectate. Cauzele de preferență ating orice element activ al patrimoniului debitorului. Una din creanțele din a căror calitate leguitorului a acordat o preferință este și onorariul de medic, care este privilegiat față de ceilalți creditori ai pacientului, în ordinea stabilită de leguitor.

Privilegiul onorariului de medic este o garanție stabilită de lege în favoarea medicului, în temeiul calității creanței sale de a fi plătit cu preferență față de ceilalți creditori, din prețul vânzării mobilelor pacientului său.

Leguitorul „Cod. Civ. Carol al II-lea” în art. 1737, făcând enumerarea privilegiilor generale asupra mobilelor, la punctul 2. al acestui articol prevede că cheltuelile de boală făcute în ultimul an al vieții debitorului, al vieții soției sale, sau al vieții copiilor aflați în sarcina lui sunt privilegiate asupra tuturor mobilelor pacientului. Iar conform art. 1738 Cod. civ. Carol al II-lea, când onorariul medicului nu poate fi acoperit prin execuțiunea asupra mobilelor a acest privilegiu se poate exercitat și asupra imobilelor pacientului, cu preferență asupra creanțelor chirografare. Acest privilegiu general mobilier al medicului care în subsidiar poate fi exercitat și asupra imobilelor, garantează vizitele medicale, prețul medicamentelor, cheltuelile de pază și tratamentul, fără a garanta însă deplasarea unei celebrități medicale și nici acelea, cari nu-și au de cauză directă tratamentul bolii. Rațiunea privilegiului rezidă în faptul că bolnavii să aibă tratamentul necesar, medicul având garanța de a fi remunerat cu preferință pentru creianța sa de onorariu.

Doctorina este unanimă în părerea că furniturile cari au de scop igiena generală a sănătății mai ales când nu există o boală propriu zisă, nu sunt privilegiate, spre exemplu procurarea unor dinți falși nu este privilegiată.

Leguitorul „Codului Civ. Carol al II-lea” în materia privilegiului onorariului de medic, face o consacrare a doctorinei, prevăzând la art. 1737 pct. 2. că sunt privilegiate onorariile medicului pentru vizite, îngrijiri, operațiuni, prețul medicamentelor și a tuturor cheltuelilor necesare îngrijirii sănătății bolnavului, sau soției, ori copiilor, cari trăesc în sarcina lui, făcute în ultimul an al vieții lor.

Leguitorul a extins privilegiul și în privința cheltuelilor necesare îngrijirii sănătății soției și a copiilor debitorului, în baza principiului că soțul este obligat să suporte cheltuelile cari constituiesc o sarcină a căsătoriei.

Ceeace este de observat în aplicațiunea privilegiului onorariului de medic este ca atât legiuirile de drept privat aplicabile în România, cât și Cod. Civ. Carol al II-lea nu prevăd acest privilegiu decât pentru cheltuelile făcute în ultimul an al vieții debitorului, al soției, ori copiilor, fără să acorde acest drept în cazul când

medicul a salvat viața bolnavului, soției acestuia sau copiilor lui, să aibă privilegiul asupra mobilelor pacientului pentru onorariul său. Această soluțiune este neechitabilă și nu-și găsește nici o justificare. În adevăr în Franța s'a căutat să se repare aceasta lacună a Cod. Civ. printr'o lege interpretativă a textului Codului, care a decis că, cheltuelile vor fi privilegiate oricare ar fi rezultatul boalei.

Privilegiul medicului pentru plata onorariului său își are ființă și când falitul a murit în timpul falimentului de boala de care era atins, pe când încă nu era falit, în care caz medicul conform art. 725 Cod. Com Carol al II-lea își va valorifica dreptul de preferință asupra prefului rezultat din vânzarea bunurilor mobile ale pacientului falit.

În ce privește modul de conservare a privilegiului onorariului de medic, aceasta creanță e scutită de formalitatea înscrierii, fiind un privilegiu care se exercită asupra mobilelor. În caz de concurs alor mai mulți medici cu pretenții de onorariu asupra averii mobile a unui pacient, plata unor asemenea onorarii, se va face la grad de preferință egal, iar repartiția se face deopotrivă și în proporție cu quantumul creanțelor.

Privilegiul onorariului de medic fiind mobil, dacă dreptul medicului de a urmări bunurile mobile ale pacientului, în mâinile oricărui terț dobânditor, atunci când acesta din urmă a fost de rea credință, conform art. 1839 Cod. Civ. Carol al II-lea, pentru că atunci când terțul dobânditor a fost de bună credință, dobândește lucrul mobil chiar din momentul luării lui în stăpânire și astfel dreptul de urmărire va fi paralizat. Conform art. 1828 aliniat 2. și ultim Cod. Civ. Carol al II-lea, dreptul de urmărire se prescrie în 3 ani, termenul fiind socotit dela data morții pacientului.

Capitolul IV.

Prescripțiunea dreptului de onorariu al medicului.

Unul din modurile legale de stângere pasivă a raportului de obligațiune rezultat din dreptul de onorariu medical, este prescripțiunea. Prescripțiunea extinctivă în materia pe care o tratăm este un mijloc de liberațiune a pacientului, care operează în condițiunile determinate de lege, neatârnat de orice realizare, transformare sau transmisiune a raportului, fiind o prezumțiune legală de liberațiune.

Prescripția scurtă cum se mai poate denumi prescripția onorariului de medic, este bazată pe ideea că ele constituiesc în practică datorii curente, care se achită treptat, odată cu nașterea lor, după fiecare vizită, chiar când împrejurările ar necesita vizite succesive și a căror plată nu se constată prin un înscris, trecerea timpului determinat de lege, constituind o prezumție de plată. Din

prezumția legală de plată decurg două consecințe derogatorii dela principiile generale în materie de prescripțiune estinctivă, și anume: În primul rând motivul acestei prezumțiuni dispăre îndată ce se va alcătui un înscris asupra onorariului de medic, sub formă de socoteală, adeverință, notă, sau când s'a pornit judecata. În acest caz prescripțiunea scurtă de 3 ani a onorariului de medic se va interverti într'o prescripțiune de 30 ani, de drept comun, care va începe a curge dela data înscrisului.

În al doilea rând conform art. 1830 Cod. Civ. Carol al II-lea, prezumația legală de plată, va putea fi combătută prin deferiirea jurământului decizoriu, care în caz de moarte a pacientului va putea fi deferit văduvei sau moștenitorilor, iar în cazul când aceștia sunt minori, tutorului lor. Este singurul caz în drept când un jurământ deferit tutorelui asupra unui fapt, care nu privește administrația lui, leagă pe minor.

Am văzut deci că prescripțiunea onorariului de medici se întemeiază pe faptul că onorariul la care se referă nu se constată printr'un titlu scris, ce se plătesc de obicei imediat după consultații, iar plata nu se constată printr'o chitanță și deci după un timp oarecare este presupus că onorariul a fost plătit.

În ce privește termenul prescripțiunii, Cod. Civ. Carol al II-lea a inovat față de legile interprovinciale, prevăzând la art. 1828, că se prescriu prin 3 ani acțiunile medicilor, chirurgilor, dentiștilor, moașelor, farmaciștilor, pentru vizite, operațiuni și medicamente.

Prescripțiunea începe a curge din momentul în care acțiunea medicului este deschisă, adică în principiu din ziua în care creanța sa de onorariu este exigibilă.

Chestiunea datei dela care curge prescripția a dat naștere la dificultăți speciale în materie de onorariu al medicului, în cazul când aceștia dau o serie de îngrijiri bolnavului, plătibile proporțional cu numărul vizitelor. S'a pus întrebarea dacă prescripțiunea trebuie să curgă separat pentru fiecare vizită făcută, sau dacă începe să curgă numai după terminarea întregii serii de vizite, cari au luat sfârșit prin moartea sau vindecarea bolnavului, sau prin încetarea îngrijirilor de către medici. În Franța, prin derogare dela regula obișnuită în materie de prestații periodice, se decide în mod tradițional că, prestațiunile curg numai dela terminarea seriei de vizite și se justifică aceasta soluțiune, fie spunând că vizitele succesive alcătuiesc o creanță unică având de cauză îngrijirea prelungită a bolnavului, iar împărțirea creanței pe vizite, nefiind decât un mod de calcul; fie spunând că există pentru fiecare vizită un termen tacit, convenit între părți, care întârzie exigibilitatea până la sfârșitul tratamentului (Hamagiu : Drept Civ. Rom. Vol. II. pag. 646, Lyon 15 Nov. 1898 D. P. 1899, 2. 3715, 1899, 2. 101).

La noi jurisprudența se pronunță în sens contrariu. Ea aplică strict litera legii, aplicând prescripția pentru fiecare vizită în

mod independent. (C. A. București, 19. Nov. 1927. Pand. Rom. 1922. 2. 265.)

Legiuitorul Cod. Civ. Carol al II-lea a adoptat sistemul jurisprudențial român, prevăzând la art. 1829 că prescripția are loc cu toate că se continuă vizitele medicale, prin urmare în lipsa altor prevederi legale și în lipsa unor uzuri, relativ la modul în care să se achite onorariile medicului, rezultă că prescripția începe să curgă după fiecare vizită și ca atare nu pot fi valorificate în Justiție, decât onorariile convenite pentru vizitele făcute în ultimii 3 ani.

Este practic și în interesul atât a medicului, cât și a pacientului, ca onorariul convenit pentru vizită să fie plătit imediat după fiecare vizită.

În ce privește cauzele civile de intrerupere a prescripției, art. 1811, Cod. civ. Carol al II-lea, enunță două, și anume printr'o chemare în judecată și printr'un comandament sau secl estru, sau prin orice alt act, care pune pe pacient în întârziere. Prescripțiunea extinctivă nu are decât cauze civile de intrerupere.

Prima cauză, chemare în judecată, întrerupe prescripțiunea imediat, însă efectul intreruptiv nu este menținut decât dacă ulterior cererea de onorariu este admisă p într'o hotărâre de nerevocabilă autoritate. A doua cauză, comandamentul, presupune un medic care face în contra clientului său un act începător de executare. Legiuitorul Cod. civ. Carol al II-lea, inspirându-se din Codul Napoleon, a citat în mod expres ca act începător de executare comandamentul.

Conform art. 1816 Cod. civ. Carol al II-lea întreruperea șterge cu totul orice prescripție începută înaintea ei. Tot timpul anterior al prescripției se află șters, ca și cum prescripția n'ar fi curs și pacientul este silit să înceapă o nouă prescripție.

Efectul prescripției onorariului de medic este de a elibera pacientul care o invocă, acțiunea medicului fiind paralizată și stinsă printr'o excepțiune peremptorie. Astfel titlul de onorariu nescris pe care-l posedă medicul în contra pacientului, soției sau copiilor acestuia, devine caduc după trecerea de 3 ani, prescripțiunea fiind întemeiată pe presumpție de plată. Deși prescripțiunea stinge dreptul de onorar al medicului, totuși supraviețuește pentru pacient o obligațiune naturală de a plăti onorariu și chiar în cazul când prescripțiunea a fost invocată și admisă.

Prin urmare pacientul care face plata unui onorariu stins prin prescripțiunea opusă în Justiție, face o adevărată plată în sensul stângerii obligațiunei sale, iar nu o liberalitate.

Capitol V.

Dispozițiuni între vii sau testamentare făcute de către pacient în favoarea medicului.

Tot în categoria onorariilor de medic făcute, cu titlu gratuit adică fără echivalent, de către pacient, în favoarea medicului, intră și donațiuni e și legatele.

Pentru garantarea independenței voinței dispunătorului legiuitorul Cod. Civ. Carol al II-lea stabilește câteva prohibițiuni deduse din natura raporturilor care în momentul când actul s'a făcut, existau între dispunător și gratificat. Sunt prohibițiuni legale, bazate pe o prezumție de influență, dedusa din împrejurările în care s'a dispus și din raportul, care în momentul când actul s'a făcut, exista între dispunător și gratificat. Într'adevăr conform art. 888 Cod. Civ. Carol al II-lea, medicii și în general cei ce dau chiar fără drept îngrijiri medicale, dacă au tratat pe dispunător în timpul boalei de care a murit, nu vor putea primi dispozițiuni între vii sau testamentare, făcute în timpul acestei boale. Nulitatea este bazată pe viciul de consimțământ și pentru ca cauza nulității să existe se cere ca liberalitatea să fie făcută în condițiunile strict determinate în vederea cărora legea stabilește incapacitatea, sau mai exact prezumția de viciu de consimțământ.

Legiuitorul Cod. Civ. Carol al II-lea prevede 3 cazuri de incapacitate pentru medic, de a primi prin donațiuni între vii și prin testamente, liberalități.

În primul rând sunt exceptate dispozițiunile făcute medicilor, drept răsplată prin donațiuni sau sub titlu de legat, instanța judecătorească putându-le reduce dacă sunt nepotrivite cu starea materială a pacientului sau cu serviciile aduse. Prin derogarea dela prohibițiunea generală art. 885, Cod. Civ. Carol al II-lea prevede deci că sunt valabile donațiunile și legatele făcute drept răsplată cu titlu particular, dacă nu sunt exagerate față de situația materială a bolnavului și cu consultațiile prestate. Sunt deasemenea valabile dispozițiunile cu titlu universal, în caz de rudenie între medic și pacient, până al 4-lea grad inclusiv precum și darurile manuale dovedite cu martori. În caz de nepotrivire între liberalitatea primită de medic și starea materială a pacientului, dispozițiunea remuneratorie nu este nulă, ci instanțele judecătorești le vor reduce la cerere, după aprecierea lor. Caracterul de răsplată al donațiunilor sau al legatelor primite de medic, rezultă din circumstanțe, fără să fie nevoie de o specificare expresă a caracterului lor. Prin urmare atunci când judecătorul va constata că liberalitatea pare excesivă și că ar face dovadă de un adevărat abuz de influență comis de medicul care reclamă liberalitatea, are căderea să o reducă la justa proporție.

Conform excepțiilor prevăzute la punctul 2 și 3 din art. 888 Cod. Civ. Carol al II-lea, sunt deasemenea valabile dispozițiile cu titlul gratuit, făcute rudelor în linie dreaptă și soțului, precum și dispozițiile cu titlu gratuit făcute rudelor până la al 4-lea grad inclusiv, dacă pacientul dispunător nu are moștenitor în linie dreaptă nici soț. Această excepție nu este aplicabilă decât în favoarea rudelor de sânge, iar nu și celor prin alianță, cu singura derogare prevăzută la pct. 2. în favoarea unuia din soț medic, care a îngrijit pe celălalt soț. afară de cazul când liberalitatea primită de soțul medic în loc de a fi determinată de afecțiunea conjugală, nu a avut altă cauză, decât abuzul pe care prin profesia sa l'a exercitat asupra spiritului celui alt soț. În cazul însă, când pacientul dispunător era sănătos, atunci când a făcut liberalitatea, medicul păstrează beneficiul liberalității, cu toate că mai târziu ar fi dat îngrijiri dispunătorului în cursul bolii, de care aceasta a murit. Chestiunea fixării epocii la care începe ultima boală, în cursul căreia bolnavul nu poate face liberalități medicului, decât în cazurile prevăzute expres de legiuitor, instanțele judecătorești vor ține seama de împrejurările particulare, fiecărei boale și cari vor rezulta din probațiunile administrate.

Conform art. 886 Cod. Civ. Carol al II-lea dispozițiile în favoarea medicilor și în condițiunile arătate la art. 885 din acelaș cod, sunt anulabile atunci când sunt făcute prin persoane inter-puse. Conform codului, sunt reputate ca persoane interpuse: tatăl, mama, copiii, descendenții și soțul persoanei incapabile, precum și afinii de acelaș grad.

Răzuna pentru care legiuitorul a prevăzut aceste excepțiuni dela libera dispozițiune a pacientului, este faptul că se poate întâmpla ca medicul să exercite o înrăurire mare asupra spiritului bolnavului, influențându-l, pentru care motiv în unele cazuri legiuitorul a prevăzut o incapacitate de a dispune din partea bolnavului și o incapacitate de a primi din partea medicului.

Legiuitorul a mers mai departe, conform art. 885. aplicând această incapacitate și acelor cari în mod ilicit dau îngrijiri medicale.

În general deci pentru ca medicul să fie incapabil de a primi liberalități se cere în primul rând ca donațiunea sau legatul să fi fost făcute în timpul boalei, de care pacientul dispunător a murit, căci în caz contrariu se presupune că medicul nu a putut exercita o influență atât de mare asupra pacientului, ca să-i vițeze voința.

În al doilea rând moartea trebuie să fie cauzată de boala pe care medicul a tratat o și liberalitatea este valabilă atunci, când pacientul a scăpat de pericolul, ce-l amenința sau a murit din întâmplare, din alt motiv, ca boala ce se tratează.

Iar în al 3-lea rând, se cere ca medicul donatar sau legatar să fi tratat pe bolnav în mod continuu.

Donațiunea sau legatul făcut în favoarea unui medic, se poate anula numai când se face dovada caracterului ilicit sau imoral, conform art. 8 Cod. Civ. Carol al II-lea, sau când se constată că voința pacientului nu a fost conștientă și liberă. În ce privește dispozițiunea de legat, avem și art. No. 991 Cod. Civ. Carol al II-lea conform căruia legatul cade, dacă medicul în cazurile arătate este incapabil de a primi o liberalitate dela pacient. Prohibițiunile prevăzute de legiuitor constituiesc prezumțiuni juris et de jure, contra cărora nu se admite nici o dovadă contrarie.

Nulitatea e dictată din art. 886. Cod. civ. Carol al II-lea, este relativă în sensul că se pronunță la cerere. Nulitatea poate fi cerută de moștenitorii pacientului dispunător, precum și de creditorii pacientului, în baza art. 1072 din acelaș cod, medicul îmbogățindu-se fără cauze în paguba creditorilor pacientului, pentru care motiv este dator să-i despăgubească în măsura propriei sale îmbogățiri.

Capitolul VI.

Etica onorariilor medicale.

Învindându-se necesitatea legiferării prin Colegiile Medicale a onorariului de medic, vom expune principiile generale cuprinse în anteproiectul de cod de deontologie din Franța, citat de Dl Profesor M. Kernbach în tratatul D-sale de Medicină Legală și principiile speciale din modelul de lege prezentat de dl. Prof. M. Kernbach.

Relativ la contractul de onorariu medical vor trebui respectate anumite norme de deontologie, fără de cari nu se poate imagina o bună reglementare a acestei materii

Astfel, înțelegerile între medici fără știința bolnavului vor trebui socotite ilicite. Este echitabil ca onorariile medicale să fie fixate înainte de consultație sau operațiuni. Quantumul onorariului va varia după notorietatea medicului, după localitatea unde își exercită profesiunea și după distanța pe care o parcurge până la pacient. Este interzisă împărțirea de onorariu făcută fără știrea bolnavului, între consultant și medicul curant. Este de asemenea interzis medicului de a consulta sub tariful onorariului minimal, în scopul concurenței neloiale. De asemenea este interzis medicului de a uza de afișe, reclame sau prospecte, în scopul de a atrage pacienți.

Singura bază pe care medicul își va formula onorariul său e aceea constituită de numărul vizitelor și natura lor. Pe nota de onorar trimisă, se va trece afară de suma reclamată, numai durata tratamentului. Numai în caz de reclamațiune sau contestație se va da numărul, natura și data vizitelor sau a consultațiunilor.

În ceea ce privește etica și regulile speciale ale onorariului de medic, vom reproduce modelul Domnului Profesor Dr. M. Kernbach, după cum urmează :

Sub nici un motiv medicul nu va profesa sub tariful minimal al colegiului medical. Nu va face sabot și nu se va asocia cu o terță persoană ca intermediar între el și bolnav pentru împărțirea onorariului.

Este cu desăvârșire interzis medicului de a incuraja și de a participa ca medic tratant pe lângă asociațiile mutuale de orice natură, fiind plătit cu abonament sau cu tarif forfaitar.

Aceasta e contra demnității și intereselor profesionale. Se exceptează societățile filantropice sau caritabile, care vor beneficia de asistența medicală în conformitate cu dispozițiile de mai jos.

Impărțirea onorariului între medicii aceluiși bolnav sau dihotomia între chirurg și internist, nu este permisă fără preavizul bolnavului. Tot asemenea este interzisă împărțirea onorariului între medicul curant și balneolog, între medicul curant sau sanatorii sau case de sănătate.

Se va pedepsi cu interdicție temporară pentru prima dată, medicul care își va împărți onorariul cu auxiliari săi: farmaciști, moașe, infirmieri, surori de ocrotire, direcția stabilimentelor hidroterapeutice, hotelieri și orice persoană, care prin situația lor sunt chemate a face oficiu lângă bolnav.

Este deasemenea interzis oricărui medic de a participa sub un titlu earecare la orice afacere industrială sau comercială având drept obiect fabricarea, prepararea, sau vânzarea produselor medicamentoase, simple sau compuse; tot astfel fabricarea sau vinderea obiectelor de pansament, aparate ortopedice sau alte aparate utilizate în tratamentul medico-chirurgical.

Medicul, care va inventa un aparat sau un instrument, fie medical sau chirurgical, are dreptul să și revindică partea de beneficiu, ce va rezulta prin vinderea acestora, cu condiția de a nu exploata singur brevetul; dacă continuă să exercită profesiunea medicală, acest medic nu are dreptul să facă personal acte de comerț propriu zis.

E interzis medicului de a ține hotel și de a ține la el bolnavi cu titlul de pensionari. Aceasta e îngăduit numai caselor de sănătate conform dispozițiilor L. S. O. S.

În caz de consultații, când au participat chirurghi, interniști sau alți specialiști, fiecare medic își va prezenta separat nota de onorar. Deasemenea dacă o boală sau o operațiune a necesitat colaborarea mai multor medici.

Colegiile medicale vor organiza servicii de asistență medicală, care vor lucra în circumscripția Colegiului pe lângă care funcționează.

Aceste servicii vor fi conduse de către un membru al colegiului, ajutat prin rotație de toți medicii ce practică medicina și sunt înscrși în acel colegiu și în conformitate cu dispozițiunile regulamentului. Prin asistență medicală se înțelege vizitarea și tra-

tarea gratuită a persoanelor, care se găsesc în neputința de a plăti onorariile minimale. Președintele colegiului medical județean va putea dispune ca din fondul special al asistenței să se supoarte integral cheltuelile efective asistenței. Au dreptul la asistență medicală:

a) orfanii, văduvele și invalizii de război, legitimați cu carnetele I. O. V.

b) persoanele de orice naționalitate cari fiind lipsite de mijloace, vor dovedi sărăcia cu:

1. Certificat de pauperitate eliberat conform legii timbrului de Administrația Financiară.

2. Certificat eliberat în orașe de percepția sau circumscripția polițienească respectivă, iar pentru locuitorii din comunele rurale, dela percepția respectivă.

Aceste certificate vor menționa averea, ocupația, etatea și numărul familiei solicitatorilor.

Asistența medicală va putea fi retrasă dacă se va dovedi, că partea a obținut îngrijirile medicale pe baza unor acte false sau afirmații mincinoase sau dacă în urmă a câștigat mijloace suficiente pentru a putea plăti onorariul unui medic.

Serviciul asistenței medicale va avea un fond special, care se va alimenta din suma pe care colegiul o va pune anual la dispoziția lui, din contribuțiunile primăriilor, județelor, societăților de binefacere, donațiuni din venitul conferințelor și orice alte venituri. Aceste autorități sunt obligate a înscrie în bugeturile lor o sumă pentru asistență medicală.

Un regulament elaborat de comitetul executiv al colegiilor va stabili detaliile organizării și modul de funcționare al serviciilor asistenței medicale.

Consultațiile gratuite făcute în afară acestor dispozițiuni constituiesc abateri deontologice. Gratuitatea acordată continu de un medic, sanatoriu sau casă de sănătate constituie o concurență ilicită.

Capitolul VII.

Drept comparat relativ la onorariul de medic.

Vom încerca să aruncăm o scurtă privire și asupra modului cum este reglementat dreptul de onorariu al medicului în diferite legiuri.

În general, lipsesc în toate legiurile dispozițiuni exprese cu privire la onorariul de medic, și în aceasta materie atât doctrina cât și jurisprudența, aplică prin analogie textele privitoare la locațiunea de serviciu.

Conform art. 1708 Cod civil francez, locațiunea e contractul prin care o parte, în schimbul unui preț pe care i-l plătește cealaltă parte, se obligă a pune la dispoziția acesteia serviciile sale. Iar în ce privește condițiunile de validitate, se cere consimțământ, capacitate, obiect și cauză, cari își au aplicațiunea conform dreptului comun.

Definițiunea legiuitorului francez cuprinde în acelaș timp atât locațiunea de servicii sau *locatio operarum*, prin care o persoană pune în serviciul alteia munca sa, cât și locațiunea de lucrare sau *locatio operis*, prin care una din părți se obligă față de cealaltă să facă o lucrare. Pe noi nu ne interesează decât prima categorie de locațiune și anume cea de servicii, cu care este asimilat contractul de onorariu medical, după cum rezultă de altfel și din lucrările pregătitoare ale codului Napoleon, și anume din raportul tribunului Mouricault, care spune că: „Îngrijirile medicale formează materia contractului de locațiune“ (Citat din Fenet, t. XIV. pag. 338). Laurent marele comentator al dreptului civil francez, în tratatul de Drept Civil volum XXVII No. 335 urm. susține că nu este nici o deosebire între angajamentul luat de un medic relativ la îngrijirea unui bolnav și acel făcut de un lucrător, contractul, fie de servicii sau de lucrare, este de aceeaș natură juridică.

Alți autori ca Guillonard (*Traité du contract de louage* Tome II. No. 696) și Aubry & Rau (*Traité du droit civil*, tome IV. No. 344) susțin că exercițiul profesiunii de medic nu poate să dea loc unui contract cu sancțiune civilă obligatorie.

În ce privește stipulațiunea de remunerare pentru consultațiile aduse, este considerată de jurisprudența franceză ca valabilă și executarea contractului de onorariu medical poate fi cerut în Justiție potrivit art. 969 și 970 cod. civil.

În codul civil german, materia contractului de servicii, cu care este asimilat contractul de onorariu medical, este tratat de art. 611...630 C. civ. german. Codul german face o netă distincțiune între locațiunea de servicii (*Dienstvertrag*) și locațiunea de lucrări (*Werkvertrag*). Legiuitorul dându-și seama de importanța contractului de servicii i-a consacrat un titlu special în cod, compus din 19 articole. Conform principiilor acestui cod, sunt asimilate toate serviciile, fie cele intelectuale, fie cele materiale. Deși presiunile socialiste din Reichstag, inspirate de doctrinele marxiste cereau o distincție între travaliul manual și cel intelectual, celui dintâi rezervându i o situație privilegiată dat fiind caracterul său mai pozitiv față de cel intelectual care e mai aleatoriu, cu rezultate mai puțin sigure, majoritatea Reichstagului a respins acest amendament, redactorii fiind conduși de un larg spirit de bunăvoință față de liberii profesioniști și salariați. Nu vom intra în interpretarea textelor codului ci vom aminti numai că materia cuprinsă la art. 611—630 Cod. civ. german este aplicabilă contrac-

tului de onorariu medical. Atunci când onorariul nu este fixat, va fi luat în considerațiune onorariul obișnuit după tarif, iar în caz când un asemenea tarif nu există, onorariul va fi stabilit după obiceiul locului.

În dreptul ungar, deasemenea nu se găsesc dispozițiuni exprese relativ la contractul de onorar medical, ci se pot aplica prin analogie dispozițiunile legii XIII. din 1876; legii II. din 1898; legii XII. din 1899; și legii XXXVIII din 1900; și legii XIV din 1901.

Putem susține, în concluzie că nici un cod civil n'a reglementat încă în mod expres problema onorariului de medic și ar fi util ca atunci când se va redacta legea de organizare a corpului medical liber profesionist, să fie reglementată și problema onorariului pe bază de texte de legi precise, ținându se seamă de multe cauze, cari au înrău ățit situațiunea materială a medicilor, să nu fie nevoie să se recurgă la aplicarea textelor codului civil prin analogie, texte a căror reglementare ori cât de bună ar fi, nu pot satisface nevoile subiective ale corpului medical liber profesionist.

Concluziuni

1. „Codul Civil Carol al II-lea“ nu cuprinde dispozițiuni speciale cu privire la contractul de onorariu medical, rămânând clasificat ca un contract nenumit, care conform art. 1008 este supus regulilor generale ale obligațiunilor, insuficiente ca să tranșeze contractul de onorariu.
2. Legiuitorul „Codului Civil Carol al II-lea“ n'a reglementat acest contract, pentru motivul că era de părere că contractele de servicii, cum este considerat și contractul de onorariu, să fie reglementat de legislația muncii. Ori până în prezent nici legislația muncii nu conține dispozițiuni cu privire la această materie.
3. Față de lacunele „Codului Civil Carol al II-lea“ și legislațiilor muncitorești, este necesar ca onorariul medical să fie reglementat în legea de organizare a Corpului Medical.
4. Validarea onorariului medical se poate face prin probe scrise ca: registrul de vizite, carnetul medical, scrisori acte confirmative și acte necognitive, prin martori și prin jurământ.
5. „Codul Civil Carol al II-lea“ privilegiază onorariul de medic.
6. „Codul civil Carol al II-lea“ nu admite liberalități între vii sau testamentare în favoarea medicului curant

principiu admis de multă vreme în majoritatea codurilor civile.

7. Validarea și încasare onorariilor medicale trebuie să respecte anumite norme etice, care vor trebui să fie legiferate.
8. Gratuitatea trebuie să fie restrânsă și îndrumată atât de Ministerul Sănătății, cât și de corpurile Medicale.

Văzută și bună de imprimat:

Decanul Facultății :
(ss) Prof. Dr. I. DRĂGOIU

Președintele tezei :
(ss) Prof. Dr. M. KERNBACH

Bibliografie

- Alexandresco D.*: Explicațiune Teoretică și Practică a Dreptului Civil Român în comparațiune cu Legile vechi și cu Principalele Legislațiuni străine. Volum V. Iași Tip. „Națională” 1898.
- Ambroise Colin și Capitant*: Cours élémentaire de droit civil francais, Tome II. p. 575 și urm.
- „*Codul Civil Carol al II-lea*” Publicat în Mon. Of. Nr. 259 din 8 Noemvrie. 1939.
- Gide Charles*: La réglementation internationale du travail. Revue internationale de sociologie, Mars-Avril 1919.
- Hamangiu C.*: Tratat de Drept Civil Român Volum II. edit. Naționala București 1929.
- Huc*: Comentaire théorique et pratique du code civil, tom. X.
- Ioanițescu D. R.*: Istoricul legislațiunei muncii Buc. 1919.
- Kernbach M.*: Medicina Legală. Universală S. A. Cluj, 1937.
- Laurent F.*: Principes de Droit Civil. Tom quinzième. Paris A. Durand & Pedone Lauriel 1875.
- Mina Minovici*: Tratat complet de Medicină Legală cu Legislația și jurispondeța românească și străină. Vol. I. (Deontologia-, expertizele) București, „Socec” 1928.
- Plastara G.*: Curs de Drept Civil Român Vol. VI. Contractele civile speciale. Edit, „Ancora” București.
- Planiol*: Traité élémentaire de droit civil, tome II. p. 584—612.

ERATA

La pag. 3. rândul 9 de jos în sus, în loc de „Dr. N. Kernbach“ se va citi „Dr. M. Kernbach“.

La pag. 3. rândul 4 de jos în sus, în loc de „cousultațiilor“ se va citi „consultațiilor“.

La pag. 4. rândul 12 de sus în jos, în loc de „infăp.uirea“ se va citi „infăptuirea“.

La pag. 4. rândul 17 de sus în jos, în loc de „Dr. N. Kernbach“ se va citi „Dr. M. Kernbach“.

La pag. 6. rândul 16 de jos în sus, în loc de „renumerăriuni“ se va citi „remunerațiuni“.

La pag. 6. rândul 4 de jos în sus, se va adăuga: pe seama legilor *speciale*.

La pag. 7. rândul 7 de sus în jos, în loc de „remunerandi“ se va citi „remunerandi“.

La pag. 7. rândul 12 de sus în jos, se va citi „putea intenta acțiunea *mandati* pentru recuperarea onorariului...“

La pag. 7. rândul 13 de jos în sus, în loc de „de multă“ se va citi „cu multă“.

La pag. 7. rândul 13 de sus în jos, în loc de „prescuțio“ se va citi „persecutio“.

La pag. 8. rândul 7 de jos în sus, în loc de „valabilă“ se va citi „valabile“.

La pag. 8. rândul 2 de jos în sus, în loc de „dispozițiuin“ se va citi „dispozițiuni“.

La pag. 9. rândul 20 de sus în jos, în loc de „poote“ se va citi „poate“.

La pag. 10. rândul 2 de sus în jos, în loc de „poartc“ se va citi „poartă“.

La pag. 11. rândul 2 de sus în jos, se va citi „unde *nu* sunt instanțe disciplinare...“

La pag. 11. rândul 3 de jos în sus, în loc de „ținearea“ se va citi „ținerea“.

La pag. 12. rândul 4 de sus în jos, se va citi „obstetricale“.

La pag. 15. rândul 18 de sus în jos, se va citi „mobilelor, acest privilegiu se poate exercita și asupra imobilelor...“

La pag. 17. rândul 4 de jos în sus, se va citi „*Hamangiu*“.
„ 18. „ 1 de sus în jos, se va citi „*independent*“.
„ 18. rândul 16 de sus în jos, se va citi „*sechestrul*“.
„ 18. rândul 19 de sus în jos, se va citi „*chemarea*
în judecată“.

La pag. 18. rândul 23 de sus în jos, se va citi „*un act*
incepător de executare...“

La pag. 18, rândul 12 de jos în sus, se va citi „*Efectul pre-*
scripțiunii...“

La pag. 18, rândul 7 de jos în sus, se va citi „*intemeiată pe*
presumpție de plată“.

La pag. 19. rândul 3 de sus în jos, se va citi „*și donațiu-*
nile și legatele“.

La pag. 19. rândul 8 de sus în jos, se va citi „*deduse din*
imprejurările în care s'a dispus...“

La pag. 21. rândul 10 de sus în jos, se va citi „*Nulitatea*
edictată în art. 886. Cod. Civ. Carol al II-lea este relativă...“

La pag. 26. rândul la punctul 4 se va citi „*acte confirmative*
și recognize...“.

